

Věc C-536/22

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

10. srpna 2022

Předkládající soud:

Landgericht Ravensburg (Německo)

Datum předkládacího rozhodnutí:

8. srpna 2022

Žalobci:

MW

CY

Žalovaná:

VR Bank Ravensburg-Weingarten eG

Předmět původního řízení

Žaloba na vrácení odškodnění za předčasné splacení zaplaceného v souvislosti se smlouvou o spotřebitelském úvěru na nemovitost

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Výklad unijního práva, článek 267 SFEU

Předběžné otázky

- 1) Musí být pojem „spravedlivé a objektivní odškodnění za případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru“ uvedený v čl. 25 odst. 3 směrnice 2014/17/EU vykládán v tom smyslu, že odškodnění zahrnuje i ušlý zisk věřitele, zejména budoucí platby úroků, o které přijde v důsledku předčasného splacení?

2) V případě kladné odpovědi na první otázku:

Obsahuje unijní právo a konkrétně čl. 25 odst. 3 směrnice 2014/17/EU pokyny pro výpočet příjmů věřitele z opětovného investování předčasně splaceného spotřebitelského úvěru na nemovitost, které je třeba zohlednit u ušlého zisku, a popřípadě jaké?

Zejména:

- a) Musí vnitrostátní právní úprava výpočtu vycházet ze způsobu, jakým věřitel skutečně použije předčasně splacenou částku?
 - b) Může vnitrostátní právní úprava věřiteli umožnit, aby odškodnění za předčasné splacení vypočítal na základě fiktivní opětovné investice do bezpečných nástrojů kapitálového trhu se shodnou dobou splatnosti (tzv. aktivně-pasivní metoda)?
- 3) Spadá do oblasti působnosti článku 25 směrnice 2014/17/EU i případ, kdy spotřebitel před tím, než věřiteli předčasně splatí úvěr, nejprve na základě práva na vypovězení úvěru stanoveného vnitrostátním zákonodárcem vypoví smlouvu o spotřebitelském úvěru na nemovitost?

Uváděná ustanovení unijního práva

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 (Úř. věst. 2014, L 60, s. 34), čl. 25 odst. 3

Uváděná ustanovení vnitrostátního práva

Bürgerliches Gesetzbuch (občanský zákoník, dále jen „BGB“), zejména § 252, § 490 odst. 2, § 500 odst. 2, § 502, § 812

Stručný popis skutkového stavu a řízení

- 1 Žalobci dne 11. ledna 2019 s žalovanou za účelem pořízení pronajatého bytu v soukromém vlastnictví uzavřeli smlouvu o spotřebitelském úvěru na nemovitost (dále jen „úvěrová smlouva“) s jistinou ve výši 236 000,00 eur. Podle úvěrové smlouvy je zápůjční úroková sazba úvěru pevně stanovena do 30. ledna 2029.
- 2 V úvěrové smlouvě je uvedeno, že dlužník může v době platnosti pevné zápůjční úrokové sazby zcela nebo zčásti předčasně splnit své závazky pouze v případě, že na tom má oprávněný zájem.

- 3 Podle úvěrové smlouvy je v případě předčasného splacení úvěru třeba zaplatit odškodnění za předčasné splacení. V tomto ohledu je v úvěrové smlouvě uvedeno, že bance je třeba nahradit škodu, která jí vznikne z důvodu předčasného splacení. Úvěrová smlouva dále stanoví, že při výpočtu této škody se vychází z aktivně-pasivní metody (tzv. *Aktiv-Passiv-Methode*), kterou shledal přípustnou Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo) a v jejímž rámci se má za to, že prostředky, které byly uvolněny v důsledku splacení, jsou investovány do hypotečních zástavních listů s odpovídající dobou splatnosti. Při tomto výpočtu je mj. třeba zohlednit škodu vzniklou v důsledku zhoršení úrokových podmínek jakožto finanční ztrátu z předčasného splacení úvěru, tj. rozdíl mezi smluvním úrokem a výnosem hypotečních zástavních listů s dobou splatnosti, která odpovídá zbytkové splatnosti úvěru, který má být splacen. Vedle toho je podle úvěrové smlouvy třeba zaplatit přiměřený poplatek za administrativní náklady spojené s předčasným splacením úvěru.
- 4 Na základě kupní smlouvy ze dne 19. května 2020 žalobci pronajatou nemovitost prodali za kupní cenu ve výši 255 000,00 eur. Žalobce, který je voják ve služebním poměru na dobu určitou, byl [totiž] přeložen svým nadřízeným. Úvěrovou smlouvu žalobci k 30. červnu 2020 vypověděli. Dopisem ze dne 9. června 2020 žalovaná žalobcům sdělila, že v případě předčasného splacení úvěru k 30. červnu 2020 požaduje odškodnění za předčasné splacení ve výši 27 614,17 eura. Žalobci toto odškodnění za předčasné splacení zaplatili.
- 5 Dopisem ze dne 19. dubna 2021 žalobci žalovanou vyzvali k vrácení odškodnění za předčasné splacení a vrácení této částky se domáhají projednávanou žalobou.
- 6 Žalobci mají za to, že žalovaná neměla na zaplacení odškodnění za předčasné splacení nárok, protože úvěrová smlouva neobsahuje dostatečné informace mj. o výpočtu odškodnění za předčasné splacení. Mimoto podle nich ze směrnice 2014/17 vyplývá, že odškodnění za předčasné splacení může být pouze odškodněním za skutečně vynaložené náklady, a nemůže zahrnovat úroky, o které věřitel přijde, resp. ušlý zisk. Dále žalobci považují za nepřípustný hypotetický výpočet podle finančně-matematických vzorců.
- 7 Žalovaná zastává názor, že ve smlouvě jsou v dostatečném rozsahu obsaženy veškeré informace stanovené zákonem. Pokud jde o výši požadovaného odškodnění, odkazuje žalovaná na ustálenou judikaturu Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr), podle které má věřitel v případě oprávněného splacení úvěru zajištěného zástavním právem k nemovité věci nárok na náhradu škody přímo související s předčasným splacením, pokud je dlužník v době splacení povinen hradit úroky stanovené na základě pevné zápůjční úrokové sazby. Banky si při poskytování úvěrů zpravidla musí zajistit refinancování a samy vstupují do dlouhodobých smluvních vztahů s refinancující institucí.

Stručné shrnutí odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 8 Řešení sporu v původním řízení závisí na tom, zda žalobci mají podle § 812 BGB (který upravuje nárok na vydání bezdůvodného obohacení) nárok na vrácení uhrazeného odškodnění za předčasné splacení. Tak by tomu bylo v případě, že by žalovaná na odškodnění za předčasné splacení neměla nárok.

K první předběžné otázce

- 9 Nárok žalované na zaplacení odškodnění za předčasné splacení by mohl vyplývat z § 502 odst. 1 BGB. Pokud by však toto ustanovení bylo v rozsahu, v němž se věřiteli jako odškodnění za předčasné splacení přiznává plná náhrada škody, která mu vznikla, včetně ušlého zisku, neslučitelné s unijním právem, zejména s čl. 25 odst. 3 směrnice 2014/17, neměla by žalovaná na ušlý zisk nárok. V tomto rozsahu by bylo nutno vyhovět žalobě na vrácení odškodnění za předčasné splacení.
- 10 Ustanovení § 252 BGB stanoví, že škoda, která má být nahrazena, zahrnuje i ušlý zisk.
- 11 Podle § 500 odst. 2 může dlužník kdykoli zcela nebo zčásti předčasně splnit své závazky ze smlouvy o spotřebitelském úvěru (první věta). Pokud se jedná o smlouvu o spotřebitelském úvěru, pro který byla sjednána pevná zápůjční úroková sazba, je to však v době platnosti pevné zápůjční úrokové sazby možné pouze v případě, že na tom dlužník má oprávněný zájem (druhá věta).
- 12 Podle § 502 odst. 1 BGB má věřitel při předčasném splacení úvěru nárok na „přiměřené odškodnění za předčasné splacení“. Toto ustanovení se od provedení směrnice 2014/17 do německého práva vztahuje i na spotřebitelské úvěry na nemovitosti. V ustanovení § 502 BGB však není definováno, co přesně je třeba rozumět přiměřeným odškodněním za předčasné splacení.
- 13 Německý zákonodárce upustil od výslovného provedení požadavků, že lze požadovat pouze „objektivní“ odškodnění a že odškodnění „nesmí převýšit finanční ztrátu věřitele“, které jsou obsaženy v čl. 25 odst. 3 první a druhé větě směrnice 2014/17.
- 14 Vnitrostátní judikatura má za to, že škodu vzniklou věřiteli je podle § 502 odst. 1 BGB i nadále třeba zjišťovat podle zásad stanovených právními předpisy o náhradě škody, takže věřiteli lze i po provedení směrnice 2014/17 podle § 252 BGB jako ušlý zisk přiznat ušlé úroky.
- 15 Ze znění a systematiky článku 25 směrnice 2014/17 lze z pohledu předkládajícího soudu vyvodit různá vodítka pro výklad.
- 16 Podle čl. 25 odst. 1 druhé věty směrnice 2014/17 musí členské státy zajistit, aby spotřebitel měl v případě předčasného splacení nárok na snížení celkových nákladů úvěru a aby toto snížení sestávalo z úroku a nákladů za zbývající dobu

trvání smlouvy. Tím je zřejmě míněno, že nemají být požadovány úroky a náklady za zbytkovou dobu trvání smlouvy.

- 17 Proti zohlednění úroků, které by bylo třeba zaplatit, pokud by nedošlo k předčasnému splacení, hovoří rovněž skutečnost, že podle čl. 25 odst. 3 první věty směrnice 2014/17 mohou být požadovány pouze náklady *přímo* spojené s předčasným splacením úvěru. Pochybnosti vzbuzuje otázka, zda se tím mají rozumět úroky, které by bylo třeba zaplatit pouze v případě, že by nedošlo k předčasnému splacení.
- 18 Mimoto by zohlednění úroků mohla bránit rovněž restriktivní formulace „za *případné* náklady“ uvedená v čl. 25 odst. 3 první větě směrnice 2014/17 [v bodě 66 odůvodnění směrnice se nachází (shodné) omezení „*případné* náklady“]. Při předčasném splacení totiž věřitel o další platby úroků přichází nevyhnutelně, nikoli pouze *případně*.

Ke druhé předběžné otázce

- 19 Pokud platí, že unijní právo, zejména pak čl. 25 odst. 3 směrnice 2014/17, sice nebrání vzniku nároku banky na plnou náhradu škody včetně ušlého zisku podle § 502 odst. 1 BGB, avšak je neslučitelné se způsobem výpočtu výše uvedené náhrady škody uznaným vnitrostátní judikaturou, bylo by taktéž třeba žalobě vyhovět, protože vznik nároku na zaplacení odškodnění za předčasné splacení podle § 502 odst. 2 bodu 2 BGB je vyloučen v případě, že použitý způsob výpočtu nebyl spotřebiteli sdělen při uzavření smlouvy. Ustanovení § 502 odst. 2 bodu 2 BGB stanoví, že vznik nároku na odškodnění za předčasné splacení je vyloučen, pokud „jsou informace uvedené ve smlouvě o době trvání smlouvy, právu dlužníka na vypovězení úvěru nebo odškodnění za předčasné splacení nedostatečné“. V projednávané věci žalovaná žalobcům sdělila pouze výpočet podle tzv. aktivně-pasivní metody. Žalovaná by tedy škodu, která jí vznikla, nemohla dodatečně vypočítat podle jiné metody.
- 20 Z pohledu předkládajícího soudu lze z článku 25 směrnice 2014/17 vyvodit různé aspekty výpočtu odškodnění za předčasné splacení.
- 21 Požadavek „objektivního“ odškodnění uvedený v čl. 25 odst. 3 první větě směrnice 2014/17 nasvědčuje tomu, že do výpočtu lze zahrnout pouze náklady, které v daném případě skutečně vznikly. Fiktivní výpočet za pomoci finančně-matematických nebo statistických hodnot by tedy mohl být nepřipustný. Mohl by tomu nasvědčovat i výraz „v odůvodněných případech“ uvedený v čl. 25 odst. 3 první větě směrnice 2014/17, zejména když se tento dovětek v anglickém („*objective compensation, where justified*“) a francouzském („*objective, lorsque cela s'avère justifié*“) znění vztahuje k požadavku objektivnosti.
- 22 Ve prospěch možnosti přiznat i náhradu fiktivních ztrát naopak hovoří znění čl. 25 odst. 4 druhé věty směrnice 2014/17. Podle tohoto ustanovení musí informace poskytnuté dlužníkovi „obsahovat vyčíslení toho, jaké důsledky bude [...] mít

splnění závazků před vypršením smlouvy o úvěru, a zřetelně uvést veškeré použité předpoklady. Veškeré použité předpoklady musí být přiměřené a zdůvodnitelné.“ Z této formulace lze usoudit, že odškodnění zahrnuje i takové faktory, které se stanoví za pomoci předpokladů.

Ke třetí předběžné otázce

- 23 Nárok žalované na odškodnění za předčasné splacení by mohl vyplývat i z § 490 odst. 2 třetí věty BGB, neboť žalobci úvěr nejen předčasně splatili, ale mimoto ho předtím i vypověděli. V případě záporné odpovědi na třetí otázku by žalovaná měla nárok na ušlý zisk. Naopak v případě kladné odpovědi na třetí otázku by v rámci výkladu § 490 odst. 2 BGB vyvstaly stejné otázky jako při použití § 502 odst. 1 BGB (první a druhá předběžná otázka).
- 24 Podle § 490 odst. 2 BGB může dlužník předčasně vypovědět smlouvu o úvěru, u kterého je pevně stanovena zápůjční úroková sazba a úvěr je zajištěn mj. zástavním právem k nemovité věci, pokud to vyžadují jeho „oprávněné zájmy“ (první věta). O takový zájem se jedná zejména v případě, že dlužník potřebuje věc zastavenou za účelem zajištění úvěru využít jiným způsobem (druhá věta). Dlužník je povinen věřiteli nahradit škodu, která mu vznikne v důsledku předčasného vypovězení úvěru (třetí věta). Pro účely výpočtu tohoto odškodnění za předčasné splacení se podle ustálené judikatury Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr) rovněž použijí zásady stanovené právními předpisy o náhradě škody, takže podle § 252 BGB se má nahradit i ušlý zisk.
- 25 Ve vnitrostátním právu je sporné, zda jsou podmínky pro uplatnění práva na vypovězení úvěru podle § 490 odst. 2 BGB restriktivnější než podmínky předčasného splacení podle § 500 BGB a zda má článek 25 směrnice 2014/17 vliv i na výklad § 490 BGB. V oblasti působnosti § 490 odst. 2 BGB je podle převažujícího názoru při výkladu pojmu „oprávněný zájem“ doposud vyžadována souvislost se zachováním ekonomické svobody dlužníka právě ve vztahu k nemovitosti použité k zajištění úvěru. Naproti tomu v kontextu výkladu, který je v souladu se směrnicí, se má za to, že v rámci § 500 BGB mohou předčasné splacení odůvodnit i jiné oprávněné zájmy (například rozvod nebo nezaměstnanost).
- 26 Z pohledu předkládajícího soudu nasvědčuje mnohé tomu, že se článek 25 směrnice 2014/17 použije i v případě, že spotřebitel před tím, než předčasně splatí úvěr, vypoví smlouvu o spotřebitelském úvěru na nemovitosti podle § 490 odst. 2 BGB. Účelem článku 25 směrnice 2014/17 je zajištění minimálního standardu ochrany spotřebitele v případě předčasného splacení. V této souvislosti nemůže hrát žádnou roli, zda je před splacením navíc uplatněno právo na vypovězení úvěru přiznané vnitrostátní právní úpravou. Spotřebitel zpravidla zřejmě ani vůbec neví, že v jeho vnitrostátním právu pro obě tyto situace existují odlišná pravidla. Dokonce i v případě, že zná obě možnosti, pravděpodobně úvěr „pro jistotu“ vypoví. Pokud by se směrnice na tyto případy nepoužila, nemohla by řada

spotřebitelů profitovat ze svého práva na předčasné splacení úvěru podle článku 25 směrnice 2014/17.

- 27 Tak by tomu bylo zejména v případě, že Soudní dvůr při zodpovězení první a druhé předběžné otázky dospěje k závěru, že zásady týkající se výpočtu odškodnění za předčasné splacení uvedené v rámci § 500 a § 502 BGB, které jsou doposud uplatňovány podle vnitrostátního práva, jsou zcela nebo zčásti neslučitelné s článkem 25 směrnice 2014/17. Pokud by se odškodnění za předčasné splacení v případě uplatnění práva na předčasné vypovězení úvěru podle § 490 odst. 2 BGB vypočítávalo jinak než v rámci předčasného splacení podle § 500 a § 502 BGB, mělo by to za následek, že by spotřebitel, který svůj úvěr vypoví předčasně, mohl mít horší postavení než spotřebitel, který své právo na předčasné splacení uplatní bez vypovězení úvěru. Skutečnost, že cílem tohoto práva je ochrana spotřebitele, tedy vede k tomu, že se jeví jako nezbytné, aby se článek 25 směrnice 2014/17 použil i v případě, že před splacením úvěru došlo k jeho vypovězení.

PRACOVNÍ DOKUMENT